

חוקת חי"ח שיחה ב'

אשתו של לוט כו': האם הטומאה היא מצד גוף מת או מצד סילוק הנשמה? בן שונמית: האם הנשמה החדשה מסירה את הטומאה שמצד סילוק הנשמה הקודמת. מתים לעתיד כו' באיזה אופן תהיה התחיה? ובאיזה אופן תהיה התחיה דדור המדבר? אנשי אלכסנדריאה: באו למצרים בהיתר, האם מציאותם עתה היא מציאות חדשה או המשך להמציאות הקודמת.

איתא בסוף מסכת נדה (ס"ט ב' ואילך): "שאלו אנשי אלכסנדריאה את ר' יהושע בן חנניה כו' ג' דברי בורות אשתו של לוט מהו שתטמא אמר להם מת מטמא ואין נציב מלח מטמא. בן שונמית מהו שיטמא אמר להן מת מטמא ואין חי מטמא. מתים לעתיד לבוא צריכים הזאה שלישי ושביעי או אין צריכים, אמר להם לכשיבואו נחכם להם. איכא דאמרי לכשיבוא משה רבינו עמהם".

והנה, מובן שה"דברי בורות" המובאים בגמרא יש להם מקום בשכל, ורק שזהו דברי בורות, מצד פרט מסוים או מצד שסברות אלו אינם שייכים לענין זה, ולכן הם דברי בורות לגבי תורה שלימה שלנו.

והנה, בסיפור זה צריך להבין: מדוע הקשו מבן השונמית לאחר שכבר ענה להם ש"מת מטמא", והרי בן השונמית אינו מת וא"כ מובן שאינו מטמא. ומדוע הקשו מבן השונמית שהחיה אלישע ולא מבן הצרפית שהחיה אליהו? ומדוע אמר "לכשיבוא נחכם להם" ולא "איני יודע" וכיוצ"ב? ומהו דיוק הלשון "לכשיבוא משה רבינו) עימהם"

והביאור בזה: טומאת מת קשור עם ב' ענינים: (א) סילוק הנשמה מן הגוף (סילוק כללות החיות שלכן "האבר והבשר המדולדלים באדם כו' טהורים"), (ב) גוף מת ("אבל אם נשרף עד שנתבלבלה צורת תבניתו טהור"). וזהו הביאור בשאלתם: "אשתו של לוט": השאלה הוא האם גדר טומאה הוא מצד סילוק הנשמה (והיא טמאה) או שסילוק הנשמה פועל שהגוף נטמא – אך צריך שיהיה גוף (ואינה טמאה) [וע"ד החקירה בכמה מצות התורה, ולדוגמא במצות כיסוי הדם, האם המצוה היא פעולת הכיסוי או התוצאה שהדם יכוסה, ונפק"מ להלכה]. אך זהו דברי בורות כי אין נציב מלח מטמא, דנציב מלח אינו בגדר טומאה.

"בן השונמית": פה השאלה היא רק בנוגע לסילוק הנשמה (שהרי פשוט שהגוף קיים וא"כ מצד הגוף שייך טומאה), דהנה אלישע החיה את בן השונמית על ידי חיות חדש, כמבואר בפסוק "וישם פיו על פיו גו' ויפקח הנער את עיניו" - שאלישע נתן בו חיות חדש מהחיות של אלישע ואם כן השאלה היא האם החיות החדשה מסלקת את הטומאה שמצד סילוק החיות הקודם (ולכן מקשה דוקא מבן השונמית ולא מבן הצרפית שהרי שם ביקש אליהו "תשב נא נפש הילד", וא"כ סילוק הנשמה שהיה מקודם נתבטלה, ובמילא מובן שאינו מטמא).

"אמר להם מת מטמא כו'", שגוף חי אינו שייך לגדר דטומאת מת.

"מתים לעתיד לבוא צריכים הזאה כו'": פה השאלה אינה מצד טומאת מת שהרי כבר השיב להם "אין חי מטמא", אלא השאלה היא האם צריכים הזאה מפני טומאת מגע שהרי הגוף שקם לתחיה נגע בגוף בהיותו מת.

ושאלה זו תלויה באיזה אופן תהיה התחיה, האם הגוף יבנה מהנשאר מהגוף שמת, זאת אומרת שיתוסף על הגוף הראשון. או שלא ישאר מהגוף הראשון ואזי אין צריכים הזאה.

(ופרטיות יותר: מבואר במשנה (כלים פי"ח מ"ו) "מטה שהיתה טמאה מדרס נשברה ארוכה ותקנה טמאה מדרס, נשברה שניה ותקנה טהורה מן המדרס אבל טמאה מגע מדרס לא הספיק לטהר את הראשונה עד שנשברה שניה טהורה", שכאשר הכלי נשבר לגמרי - "נשברה שניה" - אזי אין טומאת מגע. והנה בענין תחיית המתים מבואר בגמרא (סנהדרים צ, ב) א"ל קיסר לר"ג אמריתו דשכבי חיי הא הוו עפרא כו' אמרה ליה ברתיה שבקיה ואנא מהדרנא ליה כו' א"ל מן המים צר מן הטיט לא כ"ש, דבי ר' ישמעאל תנא ק"ו מכלי זכוכית כו' נשברו יש להן תקנה, בשר ודם שברוחו של הקב"ה על אחת כמה וכמה". ז"א שישנם ב' ביאורים בענין התחיה: (א) "צר מן המים" פירושו שנשאר מן המציאות הקודמת ולכן אף ש"פנים חדשות באו כאן" מ"מ טמא מגע מדרס. (ב) "ק"ו מכלי זכוכית", שכלי זכוכית שנשבר אינו מציאות של כלי, וא"כ אם התחיה היא באופן זה אזי אינם טמאים במגע המת).

ועל זה ענה "לשיבואו נחכם להם" - שאז נדע באיזה אופן היה התחיה.

"איכא דאמרי לכשיבוא משה רבינו עימהם". לפי האיכא דאמרי שאלתם היתה בנוגע לדור המדבר בפרט. דהנה, ישנה מחלוקת רבי עקיבא ורבי אליעזר האם יש למתי מדבר חלק בעולם הבא. והנה יש לומר, שהפירוש בדברי רבי עקיבא שאומר שאין להם חלק בעולם הבא הוא שיקומו לתחיה אך לא ישאר כלום מגופם הקודם, והתחיה תהי' באופן דהתהוות חדשה לגמרי.

וזה היה שאלתם באיזה אופן תהיה התחיה דדור המדבר לעוה"ב.

ועל זה ענה "לכשיבוא משה רבינו עמהם". דהנה, במדרש מצינו שהקב"ה אמר למשה שעליו להישאר במדבר ביחד עם בני דורו. ומזה מובן שלעתידי לבוא יבוא משה עימהם (ז"א שישאר מגופם הקודם, שלכן זה נחשב "עמהם". ובאם אינו בא עימהם הרי זה הוכחה שגופם הוא גוף חדש לגמרי).

וג' שאלות אלו נשאלו על ידי אנשי אלכסנדריאה דוקא מפני שהם באו למצרים בהיתר, שלא על מנת להשתקע שם, אך אחר כך נשתקעו. ולכן שאלו שאלות אלו שתוכנם הוא האם המציאות עתה (גוף חי או גוף חדש) קשור למציאות הקודמת או לא.